

JEAN RACINE

zou nog 22 jaar zijn! — te leven, te spreken, bijna steeds te schrijven als een deugdzaam burger en vader, als een eng moralist, als een . . . jansenistisch prediker? Er is hier een breuk in de psychologische lijn, een contrast, een misschien onoplosbaar raadsel.

Het is niet dit tweevoudige in zijn karakter, dat mij altijd een weinig teleurgesteld heeft. Tenslotte is iets dubbels in zoo menig karakter aanwezig en wellicht is bovendien bij Racine het dubbele tendeele maar schijn. Iets van den jansenist moet van nature in hem aanwezig geweest zijn, en wanneer men hem in zijn jeugd beschreven ziet als „railleur, inquiet, jaloux et voluptueux”, begrijpt men wel dat zijn bestrijding van het jansenisme geen definitieve breuk daarmee behoefde te beteekenen: spozucht, eigenliefde, onrust kunnen hem ertoe hebben verleid. Alleen, de kunstenaarsaard, die in wezen altijd de verwoede vijand is van ieder moralisme, was in hem óók aanwezig! Men kan niet zeggen dat één van beide zijn „ware aard” was: zij waren beide steeds aanwezig, maar eerst overheerschte de kunstenaar in hem, daarna de moralist. Verder gaat de „dubbelheid” niet: het is echter al ver genoeg, het is te ver. De mogelijkheid van eensgezindheid met de jansenisten zal ik in het geval Racine altijd betreuren. Het geeft geen pas dat een geest die zelfstandig oordeelen kan, zich aldus onderwerpt. Noblesse oblige, en als men Racine is, wordt men geen onderdanig deugdheld. Racine, die in zijn jeugd zelf had kunnen bemerken wie hij was, tot welk een autonomie hij in staat was, zou als menselijke verschijning slechts dan mijn volle bewondering hebben kunnen gaande maken, indien hij niet zichzelf aan Hamon, maar het, misschien aangeboren en zeker door anderen in hem aangekweekte, moralisme aan zich had onderworpen. In stede daarvan is het verzet van Racine tegen de tyrannieke zedemeesters die hem opgevoed hadden, omstreeks zijn 38ste levensjaar gaandeweg verslapt en vervolgens nagenoeg geheel verdwenen: Racine moet eigenlijk nogal zwak zijn geweest. *Phèdre* had in 1677, zooals nog nader getoond zal worden, een strekking die den jansenisten kon, en naar Racine's eigen wil ook moest behagen, die hen met de tragedie en met dezen schrijver van tragedies moest verzoenen. Het was een teeken geweest van de verslapping die zijn leefdrift begon te vertoonen, het had het aflaten bewezen van zijn jeugdverlangen om naar geest en zinnen van het leven te nemen wat het kon bieden; men kon eruit zien dat hij niet langer geestelijk zelfstandig durfde zijn. Het moralisme stond tegenover ontredderde tegenkrachten en kon de ontmantelde, niet meer verdedigde plaats bezetten.

Dat is toen gebeurd. Racine, de brillante, overmoedige, triumpheerende kunstenaar, nam zonder liefde een vrouw, die uitstekend als huismoeder was en die in een twintig-